

Δημόσια διπλωματία της Ελλάδας στη ΝΑ Ευρώπη και Τουρκία

Σκέψεις και προτάσεις

Γράφει

ο ΝΙΚΟΣ ΒΛΑΧΑΚΗΣ

Σύμβουλος Τύπου και Επικοινωνίας

Είναι γενικά αναγνωρισμένο και αποδεκτό ότι η δημόσια διπλωματία (Δ.Δ.) αποτελεί τον πυρήνα της «ήπιας ισχύος». Όπως γνωρίζουμε, η πατρότητα της έννοιας ανήκει στον Αμερικανό καθηγητή Joseph Nye, ο οποίος την καθιέρωσε στη διεθνή πολιτική πριν από δύο δεκαετίες με το έργο του *Soft Power: the Means to success in the World Politics*¹. Με το πρόσφατο βιβλίο του *The Powers to lead*² ο Nye ανανεώνει αυτήν την προβληματική συνδυάζοντάς την με την εξέταση ζητημάτων της σύγχρονης ηγεσίας, χρησιμοποιώντας τις έννοιες της ήπιας και της σκληρής ισχύος.

Όπως σημειώνει χαρακτηριστικά ο Σωτήρης Ντάλης³:

«Αν θεωρεί κανείς ότι η ισχύς περιλαμβάνει τόσο τη σκληρή ισχύ του

εξαναγκασμού όσο και την ήπια ισχύ της έλξης, τότε ηγεσία και ισχύς είναι έννοιες συνυφασμένες [...] Η υποταγή ενός εχθρού μέσω βομβαρδισμών είναι κάτι πολύ διαφορετικό από την ικανότητα να πείσεις άλλους να σ' ακολουθήσουν. Ωστόσο ορισμένες σύγχρονες θεωρίες που καθορίζουν την ηγεσία ως συνώνυμη με την ήπια ισχύ της έλξης παραλείπουν μια άλλη πλευρά της πραγματικότητας. Στην πράξη, η αποτελεσματική ηγεσία χρειάζεται ένα μίγμα ήπιας και σκληρής ισχύος, που ο Joseph Nye αποκαλεί «έξυπνη ισχύ».

¹ Βλ. την ελληνική έκδοση, *Ήπια Ισχύς: Το μέσο επιτυχίας στην παγκόσμια πολιτική*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2005

² Βλ. Oxford University Press, New York, 2008. Ελληνική έκδοση, *Ηγεσίες που πρωτοπορούν*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2009.

³ Σωτήρης Ντάλης: «Η Ήπια-Έξυπνη Ισχύς επανακαθορίζει την έννοια της ηγεσίας στη διεθνή πολιτική», *Δελτίο Ανάλυσης Επιστημονικού Κέντρου Ανάλυσης και Σχεδιασμού-ΥΠΕΞ*, No 46, Μάρτιος 2009.

Επισημαίνω ότι στην ανάλυσή του ο Nye αποδίδει πρωταρχική σημασία στην *επικοινωνία*, ως στοιχείο της αποτελεσματικής ηγεσίας η οποία αναπτύσσει τη διαδικασία της πειθούς σε αντιδιαστολή με τα «μακιαβελικά» χαρακτηριστικά της επιβολής της κλασικής σκληρής ισχύος. Υπό αυτή την έννοια και λαμβάνοντας υπόψη θεωρήσεις όπως αυτή της «δημόσιας λογικής» του John Rawls ή της έννοιας της «δημόσιας σφαίρας» του Habermas, το θέμα της Δ.Δ. και του ρόλου της στις διεθνείς σχέσεις καθίσταται κομβικής σημασίας.

Η Δ.Δ. σήμερα αφορά σε κάτι ευρύτερο από την απλή μετάδοση μιας θέσης σχετικά με ένα διεθνοπολιτικό ή διπλωματικό ζήτημα στα διεθνή ΜΜΕ ή από την οργάνωση μιας εκστρατείας δημοσίων σχέσεων μιας χώρας. Αφορά στη συνολική προβολή, τοποθέτηση και επανατοποθέτηση μιας χώρας στο σύνθετο και πολυεπίπεδο διεθνές περιβάλλον. Αποτελεί μια συνθετική πολιτική παρέμβαση του σύγχρονου δημοκρατικού κράτους ως ενεργού φορέα δράσης στο διεθνές γίγνεσθαι, προσπάθεια διαχείρισης της επικοινωνιακής πολυπλοκότητας στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, προς όφελος της ιδιαίτερης εθνικής στοχοθέτησης. Υπό το πρίσμα αυτό θα πρέπει να εξετάζονται οι δυνατότητες της κάθε χώρας να ακολουθεί πειστική πολιτική ηγεσίας για την προώθηση των στρατηγικών της συμφερόντων.

Ελλάδα και ΝΑ Ευρώπη

Για την Ελλάδα τις τελευταίες δύο δεκαετίες δημιουργήθηκαν συνθήκες για μια «εφαρμοσμένη πολιτική ήπιας ισχύος» στον προνομιακό για τη χώρα μας χώρο της ΝΑ Ευρώπης. Στη χώρα μας δόθηκε η δυνατότητα να σπάσει ιστορικά διαμορφωμένα χρόνια στερεότυπα με τους γείτονές της, εγκαινιάζοντας μια νέα εποχή συνύπαρξης και συνεργασίας μαζί τους. Δυστυχώς όμως αυτή η προσπάθεια συνοδεύτηκε από μια μάλλον ατυχή δημόσια διπλωματία, η οποία χρησιμοποίησε κατά κόρον την επιθετική γλώσσα της «οικονομικής διείδυσης», με αποτέλεσμα την ενεργοποίηση «αμυντικών ανακλαστικών» στις γειτονικές μας χώρες και την αναπαραγωγή ενός συνδρόμου καχυποψίας και επιφυλακτικότητας απέναντι στη χώρα μας το οποίο αντανάκλουσε στο στερεότυπο «φοβού τους Δαναούς και δώρα φέροντας».

Κατά την άποψή μου, το στρατηγικό δίλημμα της Ελλάδας στις αρχές της δεκαετίας του '90 ήταν είτε να κρατήσει ως αποκλειστικότητα το προνόμιο της πλήρους συμμετοχής στη διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης είτε να μοιραστεί την ευημερία και τα πλεονεκτήματα της θέσης αυτής στηρίζοντας τη συμμετοχή όλων των γειτονικών χωρών σε αυτή τη διαδικασία. Είναι χαρακτηριστική η σχετική αναφορά στη δυνατότητα της χώρας μας να ασκήσει πολιτική ήπιας ισχύος, του ίδιου του Joseph

Nye⁴: Η Ελλάδα προτρέπεται να αδράξει την ευκαιρία διότι «κατέχει τρομακτικό πλεονέκτημα σε σχέση με τους γείτονές της από άποψη ήπιας ισχύος». Στον κατωτέρω Πίνακα συνοψίζω τα βασικά προβλήματα που αντιμετώπιζε η χώρα μας μετά το 1989 σε σχέση με τα γειτονικά πρώην κομμουνιστικά κράτη.

Αρνητική δημοσιότητα

Προς το τέλος της δεκαετίας του 1990 έγινε προσπάθεια να επινοηθεί μια «νέα ταυτότητα» της περιοχής ως μια νέα συνεκτική, νομιμοποιητική και ταυτόχρονα δικαιολογητική *raison d' être* των βαλκανικών χωρών σε συνθήκες διευρυνόμενης ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Η νέα αυτή αντίληψη, που εν πολλοίς καθορίζει σήμερα την «οικοδόμηση του κράτους» (*state-building*), βρίσκεται ακόμη σε εξέλιξη στις επιμέρους χώρες και προσδιορίζεται ως «ευρωπαϊκή ενταξιακή διαδικασία». Στη

διαδικασία αυτή, ένα πρώτο μέρος της οποίας ολοκληρώθηκε με την ένταξη της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας στην Ε.Ε. και το ΝΑΤΟ με την «Ατζέντα της Θεσσαλονίκης» του 2003, η χώρα μας έπαιξε αποφασιστικό ρόλο, δίνοντας από παράδειγμα εφαρμογής πολιτικής και δράσεων ήπιας ισχύος.

Ωστόσο, δεν ήταν καθόλου αυτονόητο το ευνοϊκό πολιτικό κλίμα στους δύο αυτούς οργανισμούς. Επίσης δεν ήταν μόνο το θέμα της Κύπρου που υποχρέωνε τη χώρα μας να τίθεται ενεργητικά υπέρ της ένταξής τους, αλλά συνειδητή στρατηγική επιλογή.

Είναι γεγονός ότι η Ελλάδα έχει συμβάλει σε διμερές και πολυμερές επίπεδο στη σταθεροποίηση των Βαλκανίων μέσω του Προγράμματος του ΕΣΟΑΒ (€550 εκ.), αλλά και σειράς διασυνοριακών προγραμμάτων, ενώ τα μεταναστευτικά εμβάσματα από μόνα τους έχουν δημιουργήσει συνθήκες οικονομικής ανάκαμψης και

Πίνακας 1

<p>Πόλεμος διάλυσης της Γιουγκοσλαβίας Έντονο μεταναστευτικό ρεύμα ιδιαίτερα από Αλβανία Κρίση στις σχέσεις με τα Σκόπια-Υπογραφή της Ενδιάμεσης Συμφωνίας (1995) Δίκη των 5 μειονοτικών στην Αλβανία (1994) και τα δικαιώματα της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία Οικονομική κρίση και νομισματική κατάρρευση στη Βουλγαρία (1996-97) Κατάρρευση των «οικονομικών πυραμίδων» στην Αλβανία – Διεθνής παρέμβαση Α΄ Διαβαλκανική συνάντηση Κρήτης (1998) Κρίση στις σχέσεις Σερβίας-Κοσσυφοπεδίου, αεροπορικός βομβαρδισμός του ΝΑΤΟ στη Σερβία (1999) Δημιουργία Συμφώνου Σταθερότητας της ΝΑ. Ευρώπης στο Σεράγεβο (1999) Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Θεσ/νίκης (Ιούνιος 2003)</p>

⁴ Βλ. J. Nye, «Greece and the Balkans: A moment of opportunity», στον τόμο των Graham Allison and Kalypso Nikolaidis (επιμ.) *The Greek Paradox: Promise v performance*, MIT Press, 1997, κεφ. 13, σελ. 145-151.

κοινωνικής ανόδου που κανένα άλλο πρόγραμμα ευρωπαϊκό ή διεθνών χρηματοπιστωτικών οργανισμών δεν έχει καταφέρει. Η Ελλάδα επίσης συμμετείχε ενεργά σε όλες τις στρατιωτικές αποστολές που συγκροτήθηκαν με στόχο τη σταθεροποίηση των χωρών της περιοχής όπου υπήρξαν συγκρούσεις. Παρ' όλα αυτά, δεν έλειψε η μόνιμη επιφυλακτικότητα και η αρνητική δημοσιότητα για τη χώρα μας (βλ. Πίνακα 2). Βέβαια, η όποια αρνητική δημοσιότητα για τη χώρα μας δεν θα πρέπει να γενικεύεται, αλλά να θεωρείται σύμφυτη με την ύπαρξη πολλών και ποικίλων αναχρονισμών στη δημόσια ζωή των νεοπαγών δημοκρατιών της Βαλκανικής.

Περιττό να επισημάνω ότι ο παράγοντας της κοινής γνώμης σε κάθε συγκεκριμένη χώρα-στόχο αποτελεί πλέον τον πιο βασικό γνώμονα με τον οποίο πρέπει να ασκείται η Δ.Δ. Έτσι μάλλον θα πρέπει να μας προβληματίσουν τα ευρήματα σχετικής έρευνας που έγινε στις αρχές της τρέχουσας δεκαετίας και απεικονίζονται συ-

νοπτικά στον κατωτέρω Πίνακα 3⁵.

Έτσι, δεν θα πρέπει να υποτιμώνται οι διαθέσεις της κοινής γνώμης των γειτονικών βαλκανικών χωρών ως προς τη χώρα μας σήμερα περίπου 15 χρόνια μετά τη συστηματική παρέμβαση της Ελλάδας στον κοινωνικό, οικονομικό κ.ά. χώρο των Βαλκανίων. Αυτές οι διαθέσεις πρέπει συνεχώς να διερευνώνται με ειδικές μελέτες σε ειδικές ομάδες πληθυσμού με τη συνεργασία της Γενικής Γραμματείας Ενημέρωσης και Υπουργείου Εξωτερικών. Όπως επίσης πρέπει να αξιολογηθούν οι διάφορες δράσεις στην περίοδο αυτή από άποψη πολιτικής αποτελεσματικότητας και κόστους, από άποψη βελτίωσης ή όχι της εικόνας και αξιοπιστίας της χώρας μας. Αυτά είναι μερικά μόνο από τα ερωτήματα που πρέπει με τόλμη να τεθούν και να απαντηθούν από ανάλογες σοβαρές έρευνες που θα μας δώσουν και το υλικό για νέο σχεδιασμό στόχων και πολιτικών.

Ξεχωριστή, βέβαια, είναι η περίπτωση της Τουρκίας...

Πίνακας 2

<p>Το πρόβλημα της ονομασίας της ΠΓΔΜ «Ιστορικές εκκρεμότητες» με την Αλβανία, π.χ. το λεγόμενο «Τσάμικο»</p> <p>Ο τρόπος χορήγησης θεωρήσεων αδειών εισόδου από τις ελληνικές προξενικές αρχές και η συμπεριφορά των συνοριακών αρχών.</p> <p>Η έλλειψη επαρκούς πλαισίου μεταναστευτικής πολιτικής</p> <p>Εκδηλώσεις ξеноφοβίας της ελληνικής κοινωνίας</p> <p>Πρόβλημα ερμηνείας στον βαλκανικό Τύπο φαινομένων εγκληματικότητας, όπως π.χ. πειρατεία λεωφορείου κ.τ.λ.</p> <p>Η προώθηση σχεδίων υποδομής τα οποία θεωρήθηκαν ανταγωνιστικά, π.χ. ενεργειακοί αγωγοί, οδικοί άξονες (Εγνατία έναντι άξονα 8 κ.λπ.)</p> <p>Πηγές αρνητικής δημοσιότητας στον βαλκανικό Τύπο για την Ελλάδα</p>

⁵ Έρευνα: Taylor Nelson Sofres-ICAP/2003 (ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, 18-12-2003).

Πίνακας 3**Ευρήματα Έρευνας**

Στο ερώτημα: *Η Ελλάδα είναι χώρα ανεκτική-όχι επιθετική με τους γείτονές της;*
Μόνο το 26% του μέσου όρου της κοινής γνώμης της ΝΑ. Ευρώπης θεώρησε την Ελλάδα ανεκτική-όχι επιθετική χώρα.

Ευθύνεται το ιστορικό παρελθόν για την καχυποψία των λαών της ΝΑ. Ευρώπης;
Απαντούν ΝΑΙ

Έλληνες κατά 83% για Τουρκία και 65% για Αλβανία

Σέρβοι κατά 66% για Αλβανία

Κοσοβάρτοι κατά 92% για Σερβία και 56% για την ΠΓΔΜ

Σκοπιανοί κατά 55% για την Ελλάδα

Στην ίδια έρευνα:

Όλοι οι λαοί πιστεύουν ότι οι Έλληνες περνούν καλύτερα από τους υπόλοιπους σε ποσοστά περίπου 90%, χαρακτηριστική απάντηση για την ελκυστικότητα του ελληνικού τρόπου ζωής.

Η στρατηγική της Τουρκίας. Έξυπνη ισχύς;

Ποιες είναι οι πραγματικές επιδιώξεις της Τουρκίας έναντι της Ελλάδας; Το ερώτημα δεν επιδέχεται εύκολη, μονοδιάστατη απάντηση. Γεγονός είναι ότι η Τουρκία έχει κάθε λόγο να αισθάνεται ότι έχει κατακτήσει το ρόλο μιας σημαντικής και ισχυρής περιφερειακής δύναμης, μόνιμο στρατηγικό της στόχο⁶. Το ρόλο αυτό –τον οποίο εδράζει σε πραγματικά στοιχεία κλασικής γεωπολιτικής ισχύος– επενδύει με μια προσφυή στρατηγική συνδυασμού ρητορικής «ήπιας ισχύος» (soft power), όπως αυτή εκφράζεται με το δόγμα του νυν ΥΠΕΞ καθηγητή Νταβούτογλου περί «μηδενικών προβλημάτων», με τους γείτονες. Η ρητορική αυτή επιτρέπει στην Τουρκία να αναδεικνύει το ρόλο

της ως σταθεροποιητικού παράγοντα στην ευρύτερη περιοχή της Κ. Ασίας, Μ. Ανατολής, των Βαλκανίων και της ΝΑ. Ευρώπης, σε μια προοπτική «στρατηγικού βάθους» της εξωτερικής της πολιτικής, όπως πάλι ο ίδιος ο αρχιτέκτονας αυτής της πολιτικής (δηλ. ο Νταβούτογλου) έχει διατυπώσει. Ο συνδυασμός «ήπιας και σκληρής ισχύος» επιτυγχάνει αυτό που διάφοροι θεωρητικοί των διεθνών σχέσεων ονομάζουν «έξυπνη ισχύς» (smart power) στην επίτευξη των στόχων μιας χώρας. Αυτή είναι, κατά τη γνώμη μου, η στρατηγική επιλογή της Άγκυρας μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα. Η στρατηγική αυτή αποτυπώθηκε στην πρόσφατη τοποθέτηση του εκπροσώπου του ΥΠΕΞ (15/7/09) σχετικά με τις ελληνοτουρκικές διαφορές, σύμφωνα με την οποία προτείνε-

⁶ Πρβλ. σχετική μελέτη της «δεξαμενής σκέψης» της Ουάσιγκτον Center for Strategic & International Studies, με τίτλο *Turkey's Evolving Dynamics – Strategic Choices for US-Turkey Relations*, 2009, καθώς και πληθώρα άλλων μελετών. Ενδεικτικό επίσης παράδειγμα η πρόσφατη (7/8/2009) ενίσχυση της ενεργειακής συνεργασίας της με τη Ρωσία.

ται η «διαπραγματέυση-πακέτο» σε όλο το εύρος και το φάσμα των διμερών διαφορών.⁷

Αναφορικά με την ευρωπαϊκή προοπτική, για την κυβέρνηση Ερντογάν ο παράγοντας της ευρωπαϊκής ένταξης καθίσταται «λυδία λίθος», δεδομένου ότι αποτέλεσε και αποτελεί την αιχμή του δόρατος της σύγκρουσής της με τους στρατιωτικούς και το κεμαλικό κατεστημένο. Είναι φανερό ότι η Έκθεση του Οκτωβρίου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την αξιολόγηση της ενταξιακής προοπτικής της Τουρκίας θα αποτελέσει πρόκριμα για την επιτυχία αυτής της στρατηγικής. Εξ ου και οι ασφυκτικές πιέσεις διαφόρων διεθνών παραγόντων, να παραμεριστούν τα όποια εμπόδια βρίσκονται στο δρόμο της Τουρκίας σ' αυτήν την πορεία. Είναι προφανές ότι τόσο το Κυπριακό και η εφαρμογή του Πρωτοκόλλου 10 όσο και οι ελληνοτουρκικές σχέσεις θεωρούνται τέτοια εμπόδια, που μπορούν «να εκτροχιάσουν» το τρένο της τουρκικής ένταξης», με ό,τι συνεπάγεται αυτό για την κυβέρνηση Ερντογάν και τη διαμόρφωση των ισορροπιών στο εσωτερικό της χώρας.

Είναι, λοιπόν, σαφές ότι με τη δημιουργία «ελεγχόμενης ένταξης» στις ελληνοτουρκικές σχέσεις επιδιώκεται η δημιουργία «ανασχετικών μηχανισμών» για την αντιμετώπιση των

όποιων πολιτικών πλεονεκτημάτων απορρέουν για την Ελλάδα και την Κύπρο από τη συμμετοχή τους στην Ε.Ε. και των ενδεχόμενων πιέσεων από πλευράς της χώρας μας για «πλήρη συμμόρφωση – πλήρη ένταξη». Το επιπρόσθετο στοιχείο της λαθρομετανάστευσης στα παράλια της Τουρκίας και οι επικρίσεις που έχει δεχθεί, επιτείνουν την επιδίωξη αυτή.

Η εναλλαγή της στρατηγικής της ένταξης μ' αυτή της προσέγγισης (θετικές διατυπώσεις Τούρκων αξιωματούχων για το άνοιγμα της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης) μάλλον επιβεβαιώνει τις εκτιμήσεις περί μείγματος σκληρής και ήπιας ισχύος στις ελληνοτουρκικές σχέσεις.

Προτάσεις για μια αποτελεσματική πολιτική «ήπιας ισχύος» της Ελλάδας

Με βάση τα ανωτέρω πιστεύω ότι είναι επιτακτική η ανάγκη διαμόρφωσης μιας συνεκτικής πολιτικής ήπιας ισχύος η οποία θα μπορούσε να αποτελέσει τη βάση για τη δημόσια διπλωματία της χώρας μας στη γειτονιά της.

1. Αναφορικά με την Τουρκία, οι νέες εξελίξεις επιβάλλουν την προσαρμογή της εθνικής μας στρατηγικής στα νέα δεδομένα και ανάλογες

⁷ Στην οποία τονίσθηκε ότι: «Στην περίπτωση που τα προβλήματα αυτά ληφθούν υπόψη τμηματικά, δεν είναι δυνατόν να επιλυθεί το μεγάλο πρόβλημα, δηλαδή το σύνολό τους. Αυτό δεν αποτελεί μόνο δική μας στάση. Αν κοιτάξετε τη δομή του διεθνούς δικαίου και τις διατάξεις σχετικά με το Αιγαίο, θα δείτε πως το πρόβλημα θα μπορέσει να επιλυθεί μόνο στην περίπτωση που ληφθεί υπόψη στο σύνολό του».

Δ.Δ. Θεωρώ ότι μύχια πεπιοίθηση των Τούρκων ιθυνότων και των διαμορφωτών της στρατηγικής της χώρας αποτελεί η ρήση του Σουν Τζου: «Το να πολεμάς και να νικάς σε όλες σου τις μάχες δεν είναι η ύψιστη τελειότητα. Η ύψιστη τελειότητα συνίσταται στην εξουδετέρωση της εχθρικής αντίστασης χωρίς μάχη».

2. Σχετικά με την πΓΔΜ, θα πρέπει να υιοθετηθεί στρατηγική Δ.Δ. που ενώ θα απορρίπτει όλη αυτή τη γελοία εφεύρεση της διαδικασίας του λεγόμενου «εξαρχαϊσμού» που προωθεί η κυβέρνηση Γκρούεβσκι, θα απευθύνεται στην κοινή γνώμη της χώρας με όρους θετικούς για την περαιτέρω ένταξη της στους ευρωπαϊκούς θεσμούς και τα πολλά οφέλη από την ομαλή συνεργασία των δυο λαών. Μηνύματα «αποκλεισμού» δεν αποδίδουν.

3. Στην «ευρωπαϊκή ζώνη» της ΝΑ. Ευρώπης θα πρέπει να ενισχυθεί η πολιτική συνεργασία σε όλους τους τομείς, με σκοπό την πλήρη και αποτελεσματική εφαρμογή του ευρωπαϊκού κεκτημένου. Ιδιαίτερα οι τομείς της προστασίας του περιβάλλοντος, ενός ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης των υδάτινων πόρων, ανάπτυξης κοινών τουριστικών πακέτων, διασυνοριακής συνεργασίας και ανάπτυξης της εσωτερικής αγοράς, αλλά και ανάπτυξης των αμυντικών ικανοτήτων, τομείς που απαριθμούνται ενδεικτικά, μπορούν να αποτελέσουν πεδία εντατικής συνεργασίας μιας μικρής «ευρωπαϊκής Entente» αποτελούμενης από τις τρεις χώρες (Ελλάδα,

Βουλγαρία, Ρουμανία) στα πρότυπα του γαλλο-γερμανικού άξονα.

4. Στα Δυτικά Βαλκάνια, η επίσπευση της ένταξης της Σερβίας, ταυτόχρονα με την Κροατία –κάτι το οποίο σήμερα, μετά την υποψηφιότητα της Ισλανδίας, είναι εφικτό– θα πρέπει να αποτελέσει τον επόμενο στόχο της χώρας μας, ο οποίος θα συμπληρώσει το τόξο σταθερότητας στη ΝΑ. Ευρώπη και την επαναφορά της συγκεκριμένης χώρας στην ευρωπαϊκή οικογένεια.

5. Τέλος, αναφορικά με το αποκλεισμένο «αλβανικό ζήτημα», ήτοι τον ενδόμυχο φόβο περί δημιουργίας «μεγάλης Αλβανίας», είναι αναγκαία μια νέα προσέγγιση στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής αντίληψης για την ελεύθερη επικοινωνία αγαθών, προσώπων και κεφαλαίων στις περιοχές όπου ζει το αλβανικό στοιχείο, με ταυτόχρονη εντατικοποίηση της προσπάθειας για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος στις περιοχές αυτές και της οικοδόμησης θεσμών της κοινωνίας των πολιτών, με προοπτική το 2014, οπότε αναμένεται να έχουν ολοκληρωθεί οι διαπραγματεύσεις ένταξης τους στην Ε.Ε., ενώ σε μια μεταβατική περίοδο τριών ετών θα μπορούσαν να αξιολογηθούν για την οριστική τους ένταξη.

Σταχυολόγησα ορισμένες σκέψεις και παρέθεσα ορισμένες προτάσεις που δεν εξαντλούν βέβαια τα προβλήματα στη χάραξη μιας συνεπούς πολιτικής δημόσιας διπλωματίας για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων της χώρας μας στη γειτονική της περιοχή.